

Mavzu: O'zbek xotin-qizlarining ozodlikka chiqarish jarayoni va muammolar

O'zbekiston tarixi fani o'qituvchisi
Islamova S.

O'tilgan mavzuni takrorlash.

- Kadrlarni mahalliylashtirish deganda nimani tushundingiz?
- O'zbekistonda kadrlarni mahalliylashtirish siyosati tashubbuskor- lari kim edi? Mahalliylashtirish qanday tartibda olib borildi?
- O'zbekistonda kadrlarni mahalliylashtirish siyosatining natija va oqibatlari qanday bo'ldi?

“Hujum” harakatining o’tkazilishi.

- O’zbek ayollari va qizlarining hayoti asrlar davomida islom dini shariati ko’rsatmalari asosiga qurilgan edi. Sovet hokimiyati o’rnatilgach, Sharq ayollarini “ozodlik”ka chiqarish, eski turmush tarziga hujum qilish, ayollarning chachvon va paranjisini tashlab yangi zamon qurayotganlar safiga tezroq qo’shilishi kabi muammolar kun tartibiga qo’yildi. Bolsheviklar tomonidan O’rta Osiyo respublikalarida, xususan, O’zbekistonda bu muammo qisqa muddat davomida shoshilinch hal qilindi, natijada katta yo’qotishlar yuz berdi, ko’plab xotin-qizlar eskilik va xurofot tarafdarlarinnig qutqusi bilan o’z yaqinlari tomonidan o’ldirildi. O’zbek ayollarini ozodlikka chiqarish va yangi turmushga jalb qilish, darhaqiqat, kerak edi. Biroq bu ishni Bolsheviklar va sovet hokimiyati vakillari tanlagan tezkor yo’l bilan emas, balki asta-sekin va bosqichma-bosqich amalga oshirilganda katta qurbanlar va yo’qotishlar bo’lmash edi.

- “Hujum” kompaniyasi **1926-yil sentyabrda** O’rta Osiyo xotin-qizlari kengashida e’lon qilinib, uni **1927-yil 8-martdan** boshlashga qaror qilindi. **1926-yil dekabrda** “Hujum” kompaniyasini o’tkazish uchun O’rta Osiyo respublikalari, xususan, O’zbekistonda maxsus komissiyalar tuzildi

Xotin-qizlar mehnatining ijtimoiy-iqtisodiy muammolari.

- Sovet hokimiyati o'zbek xotin-qizlarini ozodlikka chiqarish jarayonida ularni ishlab chiqarishga jalb qilish tadbirlarini ham amalga oshirdi. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad xalq xo'jaligi muammolarini hal qilish uchun yangi mehnat resurslari bo'lgan ishchi kuchlarini vujudga keltirish edi.
- Xotin-qizlar dastlab hunarmandlik kooperatsiyasiga jalb qilindi. Xotin-qizlar klublarida ayollar uchun maxsus xonalar ochilib, ular bunday joylarda do'ppi va choyshablar tikishardi. Keyinchalik, hunarmandchilik kooperatsiyasi tarkibida maxsus ayollar artellari tashkil qilindi. 1926-yili O'zbekistonda 16 ta yirik ayollar artellari bo'lib, ularda 814 nafar mahalliy xotin-qizlar mehnat qildi. Ayollar qilgan mehnatlari evaziga maosh olish imkoniyatiga ega bo'lishdi.

O'zbek ayollarining yangi jamiyatda tutgan mavqeyi hamda ziddiyatli jihatlari.

- O'zbek ayollarini jamiyatning teng huquqli a'zolariga aylantirishda, erksizlikdan qutqarishda ularni madaniy va ijtimoiy hayotga jalb qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Madaniy-tarbiyaviy ishlarni olib borishda ayollar klublari katta rol o'ynadi. Bu klublarda ayollarga vrachlar turli maslahatlar berishardi, bolalar vrach ko'riginidan o'tardi. Shuningdek, ko'plab kutubxonalar, bolalar bog'chalari va yaslilar ochildi. Xotin-qizlarni qiziqtirgan va tashvishga solgan mavzular bo'yicha suhbatlar o'tkazilib turildi. 1927-yili Andijondagi Eski sha- har ayollar klubida 134 nafar a'zo bo'lган.

- Bu davrda o'zbek xotin-qizlari rahbarlik lavozimlarida ham ishlash layoqa- tini ko'rsatdilar. 1927-yili respublikadagi tuman ijroiya qo'mitalari a'zolarining 20 foizi, okrug ijroiya qo'mitalari a'zolarining 17 foizi ayollar edi. Jahon Obidova O'zSSR Markaziy Ijroiya Komiteti Prezidiumi raisining o'rinxbosari, Tojixon Shodiyeva esa Prezidium a'zosi bo'lgan. Biroq keyinchalik bu 2 nafar taniqli o'zbek ayollarri sovet hokimiyati tomonidan qatag'on qilindi.
- XX asr 30-yillarida ayollar orasidan mashhur olimalar, shoiralar, yozuvchilar, muhandislar, shifokorlar, san'atkorlar, muallimlar yetishib chiqa boshladi. O'sha yillarda Halima Nosirova, Tamaraxonim, Sora Eshonto'rayeva, Mukarrama Turg'unboyeva kabi o'zbek qizlarining iste'dodi yarq etib ko'zga tashlandi. Bu holatlarning barchasi o'zbek xotin-qizlarining teng huquqli jamiyat a'zosi bo'lish, madaniyat va bilimga intilishlarining samarasi edi. Xullas, sovet davlatining ayollar byurosidagi siyosati kommunistik mafkura bilan sug'orilgan holatda shoshmashosharlik bilan amalga oshirilsa ham o'zbek ayollar qonida asrlar osha to'planib borgan aql-idrok, shijoat va faollik kabi fazilatlari tufayli ko'pgina ijobiy ishlarni amalga oshirdilar

Atamalar izohi!

- **Paranji** – ko‘pchilik musulmon ayollar begona erkaklarga ochiq ko‘rinmaslik uchun boshga yopinib yuradigan, bichimi keng va uzun to’n shaklidagi, soxta yengli yoping’ich (yuz chachvon bilan berkitiladi)
- **Chachvon** – otning dumi qilidan to‘qilgan, paranji ostidan yuzga tutiladigan to‘r pardas.
- **Artel** – (ital. – xunarmand] kasb-hunar egalarining birgalashib, jamoa bo‘lib ishlash uchun tuzilgan uyushmasi shakllaridan biri.
- **Kooperatsiya** – (lot. – sheriklik, hamkorlik) o‘zaro bog‘langan ishlab chiqa- rish jarayonida kishilarining yoki tashkilotlarning hamkorlik asosida ishlashini tashkil etish shakli.

Savol va topshiriqlar:

- 1920-yillarda respublikada o'tkazilgan “Hujum” harakati xotin-qiz-lar hayotiga qanday o'zgarishlar olib kirdi?
- Paranjidan “ozod” qilingan xotin-qizlar dastlab qaysi sohalarga jalb qilindi?
- “Hujum” harakati qanday oqibatlarni yuzaga keltirdi?
- Davlat va jamoat ishlarida faoliyat olib borgan xotin-qizlarning taqdiri qanday bo'ldi?